

LEERPLAN SECUNDAIR ONDERWIJS

Vakken: AV /Engels/Frans/
AV Engels 2 lt/w
AV Frans 2 lt/w
SPECIFIEK GEDEELTE

Studierichting: Integrale veiligheid

Studiegebied: Maatschappelijke veiligheid

Onderwijsvorm: TSO

Graad: 3e graad

Leerjaar: Se-n-Se

Leerplannummer: 2010/031
(nieuw)

Nummer inspectie: 2010/294/1//D

onderwijs van de
Vlaamse Gemeenschap

INHOUD

Visie.....	3
Beginsituatie.....	4
Algemene doelstellingen	5
Leerplandoelstellingen / Leerinhouden / Specifieke pedagogisch-didactische wenken.	6
Hoe zijn de leerplandoelstellingen opgebouwd?	6
Luisteren	7
Lezen	10
Spreken/Mondelinge interactie	13
Schrijven	15
Kennis	17
Attitudes*	18
Algemene pedagogisch-didactische wenken.....	19
Doeltaalgebruik.....	19
Luisteren	21
Lezen	23
Spreken/Mondelinge interactie	25
Schrijfvaardigheid	28
Aanbreng van grammatica en woordenschat	28
Differentiëren in allerlei variaties	30
Samenwerking	30
De taalklas	31
OLC-ICT	31
VOET	33
Minimale materiële vereisten	35
Evaluatie	36
Algemene principes	36
Wat is goede evaluatie?	37
Wenken bij evaluatie	37
Bibliografie	39

VISIE

De creatie van de zevende specialisatiejaren Veiligheidsberoepen (BSO) en Integrale veiligheid (TSO) is een gezamenlijk project van de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken, de Federale overheidssdienst justitie, de Federale politie, de Vlaamse Gemeenschap (Ministerie van Onderwijs en Vorming) en de Franstalige Gemeenschap.

De studierichting Integrale veiligheid wil jongeren optimaal voorbereiden op een job als bewakingsagent¹, brandweerman, politieagent of een andere veiligheidsfunctie.

Het nieuwe studiegebied Maatschappelijke veiligheid is een arbeidsmarktsegment met toekomst. Het inrichten van het specialisatiejaar 'Integrale veiligheid' is o.m. een antwoord op een aantal verzuchtingen uit de veiligheidssector.

In de huidige maatschappij zijn mobiliteit en grensoverschrijdende contacten een troef.

Moderne vreemdetalenonderwijs in het specialisatiejaar draagt bij tot de vorming van communicatief competente jongeren en volwassenen d.m.v. het verder ontwikkelen van de vaardigheden luisteren, lezen, spreken, mondelinge interactie en schrijven.

Hiermee komen ze ook tegemoet aan het ontwikkelen van de sleutelvaardigheden die ze nodig hebben voor een job in de veiligheidssector zoals in team kunnen werken en sociaal vaardig zijn. Daarnaast moeten leraren met hun leerlingen ook werken aan het uitbouwen van attitudes zoals een open geest hebben, verdraagzaam zijn, bereid zijn om te luisteren en te communiceren, kunnen relativeren en zichzelf evalueren.

¹ Hiermee wordt ook 'bewakingsagente, brandweervrouw, politieagente ... ' bedoeld. Om de leesbaarheid van de tekst te verhogen wordt echter enkel naar de mannelijke variant verwezen.

BEGINSITUATIE

Om toegelaten te worden tot het Se-n-Se jaar Integrale Veiligheid moet de leerling² in het bezit zijn van een diploma secundair onderwijs en ook geslaagd zijn voor de toelatingsproef georganiseerd door 'Selor'.

De meeste klasgroepen zijn heterogeen wat vooropleiding, interesses en motivatie betreft. De voorkennis wat moderne vreemde talen betreft is goed wanneer de leerlingen de leerplandoelstellingen voor moderne vreemde talen in de 3e graad ASO, KSO en TSO gerealiseerd hebben.

Sommige leerlingen hebben ook hogere studies aangevat of hebben reeds werkervaring. Leerlingen die een diploma 7e jaar BSO hebben behaald kunnen moeite hebben om te volgen omdat hun kennis van het Engels en/of Frans vaak ontoereikend is.

Wat de precieze startvaardigheden zijn van elke individuele leerling brengt de leraar³ best zelf in kaart. Dat kan via een gesprek, observatie en/of een diagnosetoets. Hoe nauwkeuriger hij de beginsituatie van de leerling kent, hoe effectiever zijn taalonderwijs zal zijn⁴.

² Hiermee wordt ook 'leerlinge' bedoeld. Om de leesbaarheid van de tekst te verhogen wordt echter enkel naar de mannelijke variant verwezen

³ Hiermee wordt ook 'bewakingsagente, brandweervrouw, politieagente ... ' bedoeld. Om de leesbaarheid van de tekst te verhogen wordt echter enkel naar de mannelijke variant verwezen.

⁴ Zie pedagogisch-didactische wenken: rubriek differentiatie en remediering.

ALGEMENE DOELSTELLINGEN

Over alle graden heen beoogt het modernevreemdetalenonderwijs een aantal belangrijke doelstellingen:

- leerlingen gebruiken taal als een interactief communicatiemiddel, zowel binnen als buiten de klas;
- leerlingen kunnen hun taalgebruik afstemmen op het doel van de taaltaak;
- leerlingen beheersen de nodige ondersteunende kennis (woorden, grammaticale constructies, socioculturele aspecten) voor het uitvoeren van de taaltaak;
- leerlingen beheersen de nodige strategieën om de taaltaak tot een goed einde te brengen;
- leerlingen beleven plezier aan het leren van taal en aan intercultureel contact met anderstaligen;
- leerlingen gebruiken moderne vreemde talen voor praktische en studierichtingspecifieke doeleinden.

LEERPLANDOELSTELLINGEN / LEERINHOUDEN / SPECIFIEKE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

HOE ZIJN DE LEERPLANDOELSTELLINGEN OPGEBOUWD?

Om efficiënt en correct met dit leerplan aan de slag te gaan, is het belangrijk de gebruikte begrippen eerst scherp te stellen.

VAARDIGHEDEN

De focus van moderne vreemdetalenonderwijs ligt niet op wat leerlingen over taal weten maar wel op wat ze met taal kunnen doen. Om taal aan te leren is het zinvol om de verschillende vaardigheden apart te omschrijven en op te bouwen. Daarom worden de leerplandoelstellingen beschreven per vaardigheid, hoewel in het concrete taalgebruik luisteren, lezen, spreken/mondelinge interactie, en schrijven steeds geïntegreerd worden aangeboden.

LEERPLANDOELSTELLINGEN EN TAALTAKEN

De leerplandoelstellingen beschrijven **taaltaken** die leerlingen in relevante communicatieve situaties moeten kunnen uitvoeren. Taaltaken worden geformuleerd met behulp van handelingswerkwoorden, zoals achterhalen, herkennen, selecteren, nazeggen, invullen ...

LEERINHOUDEN: TEKSTEN, TEKSTSOORTEN EN TEKSTKENMERKEN

Taaltaken uitvoeren betekent werken met teksten: alles wat leerlingen beluisteren en lezen maar ook schrijven en zeggen. Teksten vormen dan ook, binnen het moderne vreemdetalenonderwijs, **de leerinhouden**.

Er worden vijf tekstsoorten onderscheiden. Uiteraard is deze indeling niet absoluut: eenzelfde tekst kan immers bij verschillende tekstsoorten thuishoren. De indeling gebeurt op basis van het meest dominante kenmerk.

- bij **informatieve teksten** is dat het overbrengen van informatie bijvoorbeeld via een tabel, nieuwsitem, artikel of documentaire;
- bij **prescriptieve teksten** is dat het rechtstreeks sturen van het handelen van de ontvanger bijvoorbeeld via een reclameboodschap, instructie, waarschuwing of handleiding;
- bij **narratieve teksten** is dat de verhalende component in bijvoorbeeld een dagboekfragment, liefdesbrief, scenario, film;
- bij **argumentatieve teksten** is dat het opbouwen van een redenering bijvoorbeeld via een lezersbrief, recensie, discussie of debat;
- bij **artistiek literaire teksten** is dat de expliciete aanwezigheid van de esthetische component in bijvoorbeeld een lied, een stripverhaal, een kortverhaal.

In dit leerplan komen vooral de eerste vier tekstsoorten aan bod

Bij de keuze van de teksten houdt men steeds rekening met een aantal tekstenkenmerken:

- onderwerp,
- structuur, samenhang en lengte,
- uitspraak, articulatie en intonatie,
- tempo en vlotheid,
- woordenschat en taalvariëteit.

De moeilijkheidsgraad van de teksten die leerlingen ontvangen of produceren dient steeds zorgvuldig afgewogen te worden in functie van o.m. de voorkennis.

LUISTEREN

LEERPLANDOELSTELLING 1	
<i>De leerlingen kunnen het globale onderwerp bepalen, de hoofdgedachte achterhalen, de gedachtegang volgen en relevante informatie selecteren in teksten die verband houden met de opleiding.</i>	
Leerinhoud	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Informatieve teksten Prescriptieve teksten	<p>Voorbeeld: de leerlingen bepalen het onderwerp in een beluisterde instructie over een evacuatie in een voetbalstadion, een vliegtuig.</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen beluisteren een wegbeschrijving en kunnen hieruit achterhalen waar persoon x naar toe gaat.</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen volgen de gedachtegang bij beeldmateriaal m.b.t. een interventie of reanimatie, een aerobicsles (You Tube, reality shows, télé-réalité).</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen selecteren relevante informatie in een beluisterde persoonsbeschrijving in een opsporingsbericht.</p>

LEERPLANDOELSTELLING 2	
<i>De leerlingen kunnen begrijpen wat in een (on)rechtstreeks gesprek vermeld wordt.</i>	
Leerinhoud	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Informatieve teksten Prescriptieve teksten Narratieve teksten	<p>Voorbeeld: de leerlingen begrijpen een telefoongesprek ondermeer op basis van vertrouwde inhoud zoals een getuigenis n.a.v. een opsporingsbericht, een (telefoon)gesprek tussen een hulpverlener en een slachtoffer.</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen begrijpen de boodschap wanneer iemand aangifte doet van een diefstal, een ongeval, een inbraak of melding maakt van een brand.</p>

LEERPLANDOELSTELLING 3	
<i>De leerlingen kunnen indien nodig de volgende strategieën toepassen.</i>	
3.1.	zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles begrijpen;
3.2.	het luisterdoel bepalen;
3.3.	gebruik maken van ondersteunend visueel en auditief materiaal;
3.4.	hypothesen vormen over de inhoud van de tekst;
3.5.	de vermoedelijke betekenis van transparante woorden afleiden;
3.6.	de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context.
Specifieke pedagogisch-didactische wenken	
3.1.	Voorbeeld: de leerlingen beluisteren een aankondiging van de avondprogramma's op tv en achterhalen hoe laat een programma start. Voorbeeld: de leerlingen beluisteren een sportprogramma op de radio en achterhalen hoe (goed) een bepaalde voetbalploeg gespeeld heeft.
3.2.	Voorbeeld: de leraar bespreekt een luistertekst vooraf, geeft de leerlingen een gatentekst die vooraf kort, individueel of klassikaal, wordt doorgenomen en die zij tijdens het luisteren verder moeten aanvullen.
3.3.	Voorbeeld: de leerlingen krijgen ondersteuning tijdens het beluisteren van een tekst door de dynamiek en het expressievermogen van de leraar. Voorbeeld: de leerlingen bekijken een fragment van een reportage of film 'mute' (zonder geluid) en gebruiken de beeldinfo om te voorspellen waarover het fragment gaat. Voorbeeld: de leerlingen kiezen een aantal illustraties uit die volgens hen het best aansluiten bij de tekst (wanneer ze daarna mogen verklaren 'waarom' is er een leuke spreek follow-up).
3.4.	Voorbeeld: de leraar laat een tekstfragment horen over een gekend onderwerp en stopt de opname na het beluisteren van 1/4 van de tekst. Hij laat de leerlingen raden hoe het fragment verder zal gaan. Hij herhaalt deze procedure drie keer.
3.5.	Voorbeeld: de leerlingen krijgen een lijstje met transparante woorden; ze beluisteren de tekst, vinken aan welke transparante woorden ze gehoord hebben en leiden de betekenis ervan af: great (E) – groot (N); large (E) – large (F); sécurité (F) – security (E).

3.6.	Voorbeeld: de leerlingen krijgen een aantal woorden aangereikt zonder context. Ze kruisen aan welke woorden ze niet begrijpen. Daarna beluisteren ze een tekst met deze woorden in context. De leerlingen duiden aan welke woorden ze nu wel begrijpen waarna een klassikale bespreking volgt.
------	---

De leerlingen zetten hun kennis (leerplandoelstelling 13) functioneel in bij het uitvoeren van de luistertaken.
De leerlingen werken aan de attitudes (leerplandoelstelling 14) bij het uitvoeren van de luistertaken.

LEZEN

LEERPLANDOELSTELLING 4

De leerlingen kunnen het globale onderwerp bepalen, de hoofdgedachte achterhalen, de gedachtegang volgen en relevante informatie selecteren in teksten die verband houden met de opleiding.

Leerinhoud	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Informatieve teksten	Voorbeeld: de leerlingen volgen de gedachtegang in het gebruik van een brandblusapparaat.
Prescriptieve teksten	Voorbeeld: de leerlingen krijgen een aanrijdingformulier, evacuatieplan, een reglement, een visum en bepalen het onderwerp.
Argumentatieve teksten	Voorbeeld: de leerlingen lezen een getuigenis of standpunt en selecteren de argumenten voor en/of tegen.
Narratieve teksten	

LEERPLANDOELSTELLING 5	
<i>De leerlingen kunnen indien nodig de volgende strategieën toepassen:</i>	
5.1.	zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles begrijpen;
5.2.	herlezen wat onduidelijk is;
5.3.	het leesdoel bepalen;
5.4.	gebruik maken van ondersteunend visueel materiaal;
5.5.	een woordenlijst of een woordenboek raadplegen;
5.6.	de vermoedelijke betekenis van transparante woorden afleiden;
5.7.	de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context.
Specifieke pedagogisch-didactische wenken	
5.1.	<p>Voorbeeld: de leerlingen achterhalen een fout in een tekst (bijvoorbeeld in de eerste zin staat 'green door' in de laatste zin 'blue door').</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen halen woorden uit de tekst (gap-filling).</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen vullen in de laatste paragraaf een woord in.</p> <p>Voorbeeld: de leraar stelt, voor ze beginnen te lezen, een vraag over de laatste paragraaf.</p> <p> Deze didactische principes zijn niet enkel hier belangrijk maar zijn altijd vereist bij het aanleren van de receptieve vaardigheden. Het is belangrijk om op voorhand vragen te stellen en een motiverende tekstkeuze) te maken.</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen volgen instructies zoals 'vul in, kruis aan, print deze oefening ...</p> <p>Voorbeeld: de leraar haalt woorden <i>op voorhand</i> uit de tekst aan de hand van spelvorm en 'combinatioefeningen', waardoor de leerlingen zich beter kunnen concentreren op de eigenlijke taak.</p>
5.2.	Voorbeeld: 'Duid de moeilijkste passage(s) aan, lees ze voor en vraag aan je partner/medeleerlingen om deze uit te leggen.
5.3.	<p>Voorbeeld: de jongeren weten uit welke soorten teksten ze de noodzakelijke informatie moeten halen</p> <p>Voorbeeld: de jongeren weten dat ze op e-Bay de goedkoopste GSM, MP3, kleding ... kunnen vinden en vergelijken met vrienden (groepje) wat ze gevonden hebben.</p>
5.4.	Voorbeeld: een voorgedrukt evacuatieplan, een foto bij een signalement, een verkeersbord, illustraties bij een tekst, pictogrammen bij veiligheidsvoorschriften ...

5.5.	Voorbeeld: de leraar vraagt de leerlingen de betekenis op te zoeken van woorden die voor hen noodzakelijk zijn om de tekst te begrijpen.
5.6.	Voorbeeld: de leerlingen trachten de betekenis van woorden in een leestekst te achterhalen aan de hand van verwante woorden die ze reeds kennen: minimize – minimum, arrêter – arresteren. Voorbeeld: de leerlingen zoeken woorden in de tekst die hen doen denken aan woorden in het Frans, Nederlands, Engels ...
5.7.	Voorbeeld: de leerlingen krijgen een aantal woorden aangereikt zonder context. Ze kruisen aan welke woorden ze niet begrijpen. Daarna lezen ze een tekst met deze woorden in context. De leerlingen duiden aan welke woorden ze nu wel begrijpen en vergelijken de resultaten met hun buur.

De leerlingen zetten hun kennis (leerplandoelstelling 13) functioneel in bij het uitvoeren van de leestaken.	
De leerlingen werken aan de attitudes (leerplandoelstelling 14) bij het uitvoeren van de leestaken.	

SPREKEN/MONDELINGE INTERACTIE

LEERPLANDOELSTELLING 6

De leerlingen kunnen informatie geven en vragen en een spontane mening geven over onderwerpen en documenten die verband houden met de opleiding.

Leerinhoud	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Informatieve teksten Prescriptieve teksten	<p>Voorbeeld: leerlingen leggen de weg uit, ze vragen de weg naar een voetbalstation.</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen beschrijven een hooligan.</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen sommen preventieve maatregelen op om een inbraak te voorkomen.</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen melden een technisch probleem bij een routinecontrole.</p>

LEERPLANDOELSTELLING 7

De leerlingen kunnen een beschrijving geven van een handeling, een gebeurtenis of een ervaring.

Leerinhoud	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Informatieve teksten Narratieve teksten	<p>Voorbeeld: de leerlingen beschrijven een ongeval, diefstal, brand, ontploffing, ramp, inbraak, explosie, het bezoek van een VIP, een hoogwaardigheidsbekleder.</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen geven een mondeling verslag over hun stageplaats.</p>

LEERPLANDOELSTELLING 8

De leerlingen kunnen een rechtstreekse en onrechtstreekse conversatie voeren.

Leerinhoud	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Informatieve teksten Prescriptieve teksten	<p>Voorbeeld: de leerlingen verzorgen de communicatie bij een bewakingsopdracht.</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen voeren een telefoongesprek m.b.t. een diefstal, een brand, een overval, een inbraak.</p>

	Voorbeeld: de leerlingen nemen deel aan gesprek als slachtoffer of als hulpverlener, als wijkagent.
LEERPLANDOELSTELLING 9 <i>Bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun spreektaak/gesprekstaak leerstrategieën toepassen die het bereiken van het spreekdoel bevorderen:</i>	
9.1.	zich blijven concentreren ondanks het feit dat ze niet alles kunnen uitdrukken;
9.2.	het spreekdoel bepalen;
9.3.	gebruik maken van ondersteunende lichaamstaal;
9.4.	gebruik maken van ondersteunend visueel materiaal;
9.5.	iets op een andere wijze zeggen.
Specifieke pedagogisch-didactische wenken	
9.1.	Voorbeeld: de leerlingen leren zich stapsgewijs uitdrukken. Voorbeeld: de leerlingen houden de interactie aan, ze vallen niet terug op het Nederlands.
9.2.	Voorbeeld: de leerlingen vragen zich af 'Wie is mijn publiek, wat wil ik overbrengen en hoe breng ik dit over?'
9.3.	Voorbeeld: de leerlingen aan de hand van mimiek negatieve en positieve boodschappen over.
9.4.	Voorbeeld: de leerlingen maken gebruik van foto's, tekeningen, pictogrammen, videofragmenten ...
9.5.	Voorbeeld: de leerlingen moeten 30 seconden praten over het woord dat op hun trefwoordkaart staat (woorden als: <i>ziekenwagen, dief, inbreker, overvaller, hospitaal, een reddingsactie, een geboorte ...</i>) Voorbeeld: de leerlingen hanteren synoniemen, antoniemen, woordomschrijvingen om zich uit te drukken.

De leerlingen zetten hun kennis (leerplandoelstelling 13) functioneel in bij het uitvoeren van de spreektaken.
De leerlingen werken aan de attitudes (leerplandoelstelling 14) bij het uitvoeren van de spreektaken.

SCHRIJVEN

LEERPLANDOELSTELLING 10	
<i>De leerlingen kunnen administratieve documenten en formulieren (helpen) invullen.</i>	
Leerinhoud	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Informatieve teksten	Voorbeeld: de leerlingen helpen een aanrijdingformulier invullen. Voorbeeld: de leerlingen vullen een rapporteringfiche na een brandinterventie, de schade na een risicowedstrijd, een verklaring van arbeidsongeval.

LEERPLANDOELSTELLING 11	
<i>De leerlingen kunnen een mededeling schrijven.</i>	
Leerinhoud	Specifieke pedagogisch-didactische wenken
Informatieve teksten	Voorbeeld: de leerlingen schrijven een e-mail, een interne nota met de aankondiging van een evacuatieoefening. Voorbeeld: de leerlingen schrijven een memo n.a.v. een telefoongesprek. Voorbeeld: als politieagent een mededeling schrijven bij afwezigheid van de bewoner met de reden van het bezoek.

LEERPLANDOELSTELLING 12	
<i>De leerlingen kunnen bij de planning, uitvoering en beoordeling van hun schrijftaken leerstrategieën toepassen die het bereiken van het schrijfdoel bevorderen.</i>	
12.1.	gebruik maken van een model of van een in de klas behandelde tekst;
12.2.	de eigen tekst nakijken;
12.3.	een eenvoudig woordenboek of een woordenlijst gebruiken.
Specifieke pedagogisch-didactische wenken	
12.1.	Voorbeeld: op basis van één of meerdere modellen stellen de leerlingen stellen een uitnodiging op om naar het politiekantoor te komen Voorbeeld: om hun eigen formulier correct in te vullen, krijgen de jongeren een reeds ingevuld formulier ter beschikking.
12.2.	Voorbeeld: de leerlingen werken aan de hand van een door de leraar aangeboden correctiesleutel.
12.3.	Voorbeeld: tijdens hun schrijftaak krijgen de leerlingen de opdracht de spelling te controleren.

De leerlingen zetten hun kennis (leerplandoelstelling 13) functioneel in bij het uitvoeren van de schrijftaken.
De leerlingen werken aan de attitudes (leerplandoelstelling 14) bij het uitvoeren van de schrijftaken.

KENNIS

LEERPLANDOELSTELLING 13

De leerlingen kunnen bij het uitvoeren van hun taaltaken lexicale en grammaticale kennis inzetten.

Bij de keuze van de lexicale en grammaticale kennis moeten leraren uitgaan van de voorkennis van de leerlingen en de vraag waar zij in de praktijk nood aan zullen hebben. Het is de bedoeling dat de leerlingen de grammaticale kennis die ze verworven hebben in de 3e graad inzetten. Wanneer de leraar merkt dat zij voor het uitvoeren van bepaalde taaltaken moeite hebben met specifieke items kan hij deze nogmaals extra met hen inoefenen. In dit leerplan ligt de focus op woordvelden die leerlingen bij het uitoefenen van hun beroep nodig zullen hebben zoals:

- bewaking,
- veiligheid ,
- anatomie,
- brandweer,
- politie,
- medische hulpdiensten.

Uiteraard worden deze woordvelden niet geïsoleerd aangeboden maar worden ze ingebed in functionele contexten. Naast de beroepsgerichte contexten wordt er ook aandacht besteed aan courante interactie(s) in dagdagelijkse situaties.

ATTITUDES* ⁵

LEERPLANDOELSTELLING 14*	
<i>De leerlingen tonen bereidheid/belangstelling</i>	
14.1.	tonen bereidheid en durf om te luisteren, te lezen, te spreken, gesprekken te voeren en te schrijven in het Engels en het Frans.
14.2.	tonen bereidheid tot taalverzorging.
14.3.	tonen belangstelling voor de aanwezigheid van moderne vreemde talen in hun professionele omgeving en voor de socioculturele wereld van de taalgebruikers
Specifieke pedagogisch-didactische wenken	
14.1.	Voorbeeld: de leraar zorgt voor een veilig klasklimaat waarin leerlingen kansen krijgen om te leren en om fouten te maken. Hij stimuleert en moedigt aan, waarbij elke vordering geapprecieerd wordt.
14.2.	<p>Voorbeeld: de leerlingen verbeteren aan de hand van een correctiesleutel.</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen gebruiken een (online) woordenboek of naslagwerk.</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen geven feedback aan anderen via peer- en groepsevaluatie.</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen gebruiken feedback van anderen om hun gesproken en geschreven teksten beter te maken en te verbeteren.</p> <p>Voorbeeld: de leerlingen worden bewust van het belang van correct en verzorgd taalgebruik:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de verschillen bij transparantwoorden zoals exercise-exercice (E-F), example-exemple (E-F); • homofonen zoals two, too, to, there, their, they're, a, à, ses, ces, c'est; • het gebruik van leestekens, hoofdletters ... <p>Voorbeeld: de leerlingen gebruiken op een adequate manier een spellingchecker om hun tekst te controleren en te verbeteren.</p>
14.3.	Voorbeeld: door de keuze van de teksten en de leerinhouden komen gelijkenissen en verschillen tussen de eigen cultuur en die van de doeltaal spontaan op de voorgrond. De leraar stimuleert de leerlingen om hiervoor open te staan door hen attent te maken op bepaalde dagelijkse gewoontes die bv. sterke gelijkenissen of verschillen vertonen met de eigen gewoontes en gebruiken. In samenwerking met andere vakken, kan er explicieter en intensiever aan deze attitude gewerkt worden, bv. via presentatieopdrachten of een bezoek van een native speaker. Dit kan ook via reflectie op stageopdrachten.

⁵ Attitudes worden met een asterisk aangeduid, zij zijn enkel na te streven, niet te realiseren.

ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN

DOELTAALGEBRUIK

EEN POSITIEVE ATTITUDE EN EEN ZO INTENS MOGELIJK CONTACT MET DE DOELTAAL ZIJN ESSENTIEEL.

- Veelvuldig contact met een taal leidt tot ontwikkeling van een impliciete systematiek: wie een taal veel hoort, pikt klanken, woorden en structuren op, legt linken, merkt verschillen, gelijkenissen en herkenningpunten op, en gaat deze gebruiken om de eigen spreekvaardigheid bij te stellen. Expliciete regelkennis kan wel helpen, maar is vooral zinvol om taal te beschrijven, te verklaren. Beginners maken vooral gebruik van woorden, chunks⁶, vaste frasen wanneer zij communiceren.
- De drempelvrees verlaagt, de spreekdurf en luisterbereidheid worden gestimuleerd.
- Taal is een communicatiemiddel. Maximale interactie (hoe eenvoudig ook) geeft succesbeleving, wat op zijn beurt motivering en positieve attitude bevordert.

In het begin remt het gebruik van de doeltaal misschien wel het tempo, omdat de leraar veel moet parafraseren en herhalen en omdat de leerling tijd moet krijgen om iets te formuleren. Het uiteindelijke rendement voor luister- en spreekvaardigheid is echter hoger. Men mag de leerlingen niet onderschatten: wanneer ze de nodige luisterbereidheid aan de dag leggen, kunnen zij meer aan en evolueren ze ook sneller dan de leraar verwacht. Eenvoudig beginnen, veel herhaling en visuele ondersteuning zijn noodzakelijk. Er wordt meteen ook gewerkt aan de communicatiestrategieën van de leerlingen (lichaamstaal en visuele ondersteuning gebruiken, vragen om te herhalen of trager te spreken, omschrijven ...). Om na te gaan of de leerlingen wel alles begrepen hebben, kan het zinvol zijn door een leerling in het Nederlands te laten navertellen/samenvatten wat door de leraar werd gezegd. Dit is een betere aanpak dan zelf op het Nederlands terug te vallen, en kan ook gebruikt worden om de Nederlandse samenvatting te laten terugkoppelen naar het Engels/Frans. Bij bepaalde lesactiviteiten kan teruggegrepen worden naar het Nederlands, zoals bij de verklaring van sommige woorden, bij de controle op het begrip van receptieve teksten ...

Sommige leerlingen zijn bang om in klasverband Engels/Frans te praten, of ze raken gefrustreerd wanneer ze niet kunnen uitdrukken wat ze willen. Uiteraard primeert een veilig klasklimaat. Het is dan ook de taak van de leraar om de leerlingen zoveel mogelijk positief te bekrachtigen en te stimuleren en hen het nut van de doeltaal te doen inzien. Zelfs met beperkte taalmiddelen kan men leerlingen succesbelevingen laten ervaren. Taalfouten zijn normaal, het zijn noodzakelijke en positieve stappen in het leerproces. De leraar beschikt over verschillende mogelijkheden om hier positieve feedback te bieden, bv. door de verbetering collectief en los van het communicatief gebeuren aan te pakken.

HOE HET GEBRUIK VAN DE DOELTAAL VERHOGEN?

- Klastaallijsten en/of posters maken (liefst samen met de leerlingen).
- Aanmoedigen en complimenteren.
- Op vragen die in het Nederlands worden gesteld reageren met bv. I am sorry, I don't understand/ Désolé(e), je ne comprends pas.
- Zelf maximaal Engels/Frans praten.
- Pairwork met beloning voor doeltaalgebruik hanteren.

⁶ Chunks: kant-en-klare taalbrokken die als dusdanig in ons geheugen zitten, zonder dat we ze via regels hebben samengesteld. Bv. 'Would you like to ...', 'Have a nice day ...', 'Off you go! ...', 'Je voudrais ...', 'Je vous en prie', 'Comment ça va ...', 'Pourriez-vous me dire ...' Ze zijn vaak inzetbaar en kunnen aangevuld worden met losse woorden of andere chunks.

- Dagdagelijkse klascommunicatie in de doeltaal (begroeten, instructies, agenda invullen ...) nastreven.

LUISTEREN

WIE COMMUNICEREN WIL MOET LUISTEREN

Luistervaardigheid is een basisvaardigheid in het leren van een taal. Wie niet goed kan luisteren, zal nooit leren om efficiënt te communiceren. Leerlingen maximale luisterkansen bieden is dus de boodschap. Luistervaardigheidsoefeningen zijn echter niet meteen de makkelijkste taal oefeningen in de klas. Leerlingen bekruipt al eens een gevoel van paniek. De snelheid waarmee de klankstroom op hen afkomt en de vrees niet elk woord te zullen begrijpen, maken velen onder hen angstig of moedeloos. Anderen vinden bepaalde luistervaardigheidsoefeningen dan weer te simpel en ervaren te weinig uitdaging. Variatie en diepgang in oefenvormen en strategieën moeten zorgen voor voldoende ondersteuning en uitdaging, ook voor de betere leerlingen.

WIE EN WAT BELUISTEREN?

De leraar integreert zoveel mogelijk het luisteren in alle lesfasen. Het is dus vanzelfsprekend dat hij maximaal de doeltaal spreekt. Teruggrijpen naar het Nederlands kan, als daardoor het taalverwervingsproces bevorderd wordt. We verwijzen naar het hoofdstuk '**Doeltaalgebruik**' voor verdere wenken.

Taal is in de eerste plaats klank. De taal van de leraar evenals het gebruikte auditief materiaal moeten correct zijn. Zij vormen het voorbeeld dat de leerlingen zullen nabootsen. Het is dus belangrijk aandacht te schenken aan uitspraak en prosodie. Naast de klassieke uitspraak oefeningen worden best ook fonetische onderscheidingsoefeningen voorzien. Deze kunnen het auditief begrijpen sterk bevorderen. "Jean lève son verre" en "J'enlève son verre" illustreren hoe klank- of accentverschuiving een andere betekenis teweeg kan brengen. Een foutieve klankopname kan leiden tot betekenisverwarring (le garçon - les garçons, je fais - j'ai fait, doux – douce – douze; no, now; to read, read; woman, women; man, men ...). De leraar kan hieraan werken via ICT-opdrachten (zie sitografie).

Het gebruik van luister- en kijkfragmenten is absoluut noodzakelijk. Alleen op die manier worden leerlingen vertrouwd met de eigenheid van het taalgebruik van de *native speakers*, en komen zij in contact met authentieke luistersituaties. Een tekst die de leraar hardop leest is geen gesproken taal en kan als zeer kunstmatig overkomen. Daarom is het niet de aangewezen weg om bij de leerlingen de luistervaardigheid te trainen.

De leraar Engels/Frans moet ernaar streven dat de leerlingen maximaal contact met de doeltaal en haar cultuur hebben. Een gevarieerd en progressief opgebouwd aanbod aan eenvoudige authentieke teksten die aangepast zijn aan de leefwereld van de leerlingen verhoogt hun motivatie en hun vertrouwdheid met de taal als levensecht communicatiemiddel. We denken hierbij aan publieke aankondigingen, conversaties, interviews, sport- en weerberichten, telefoongesprekken, liedjes ... Variabelen in moeilijkheidsgraad liggen voor het grijpen: tempo, woordenschat, tekststructuur en taalregister (bekende, onbekende, leeftijdgenoot, volwassene).

Het internet biedt heel wat interessant luistermateriaal onder de vorm van geluids- en/of beeldfragmenten (zie sitografie).

Training van luistervaardigheid kan tevens op een efficiënte wijze door de auditieve component van educatieve software.

HOE LUISTEREN AANPAKKEN?

Het luisterdoel is van groot belang. Het doel beïnvloedt de manier van luisteren, de operaties die daartoe geactiveerd worden, het uiteindelijk begrip van de tekst, evenals wat ervan onthouden wordt.

Een authentieke aanpak van luistervaardigheidsdoefeningen is een aanpak die lijkt op het luisteren in realiteit. Dit houdt in dat het luisteren altijd *gericht* is. Iemand heeft altijd een doel of een reden om te luisteren, om dus bepaalde informatie te achterhalen. Daarom worden de opdrachten per luisterbeurt vooraf gegeven.

Het lijkt een open deur intrappen, maar toch dient erop gewezen: de luistervaardigheid train je zonder de transcriptie van de beluisterde tekst.

Variëren kan in tekstsoorten, in stemmen, in taaltaken, in strategieën.

Voor het luisteren

Prikkel de nieuwsgierigheid van de leerlingen, maak gebruik van hun voorkennis, bepaal het luisterdoel, geef duidelijke functionele luisteropdrachten.

Bij al deze activiteiten spelen de eigen dynamiek en de expressie van de leraar een belangrijke rol!

Tijdens het luisteren

Luisteren oefen je dus zonder de uitgeschreven tekst.

Oefen verschillende luisterstrategieën in functie van het luisterdoel:

- globaal luisteren: het onderwerp uit een beluisterde tekst halen;
- selectief luisteren: specifieke informatie uit de tekst halen;
- intensief luisteren: aandachtig luisteren om de tekst helemaal te begrijpen.

Maak gebruik van ondersteunend materiaal: beeld, prenten, foto's, mimiek, intonatie.

Focus op transparante woorden, op bekende elementen in de luistertekst.

Het aantal luisterbeurten en/of het inlassen van pauzes in het luistermateriaal is afhankelijk van het niveau van de doelgroep en van de taaltaken die uitgevoerd moeten worden.

Stimuleer bij interactie de leerlingen om aan te geven dat ze iets niet begrijpen, om te vragen om iets te herhalen ...

Na het luisteren

Een luistertaak is meestal geen geïsoleerde opdracht. Luisteren gaat doorgaans samen met spreken, lezen en/of schrijven.

HOE LUISTEREN OEFENEN EN EVALUEREN?

Mogelijke instrumenten zijn:

- combinatieoefeningen (matching);
- de volgorde van de tekst reconstrueren bijvoorbeeld aan de hand van foto's of prenten;
- meerkeuzevragen;
- juist-fout zinnen, eventueel met verbeteren van de foute beweringen;
- een 'luisterschema' invullen;
- een gatentekst vervullen.

Men mag zich niet systematisch beperken tot detailvragen. Het globale tekstbegrip is minstens even belangrijk. Uiteraard is de vraagstelling bij evaluatie niet verschillend van de oefenopdrachten die de leerlingen in de klas hebben gekregen.

LEZEN

FUNCTIONEEL LEZEN

Zoals voor luisteren geldt ook voor lezen dat variatie in oefenvormen en expliciet werken aan strategieën moeten zorgen voor ondersteuning.

Lezen gaat doorgaans samen met spreken en/of schrijven.

WAT LEZEN?

De keuze van de teksten voor leerlingen van een Se-n-Se jaar Integrale veiligheid wordt bepaald door de vakspecificiteit.

Het internet is een onuitputtelijke bron van authentiek leesmateriaal. Elektronisch lezen kan voor leerlingen een prettige en boeiende ervaring zijn die hen in staat stelt autonoom leestaken uit te voeren. Het mag geen vrijblijvende activiteit worden, maar moet een taakgerichte werkvorm zijn met precieze opdrachten (zie sitografie).

Een veilig leerklimaat combineren met uitdaging en plezier is een moeilijke evenwichtsoefening. De leraar moet er over waken een geleidelijke leerlijn op te bouwen in moeilijkheidsgraad (woordenschat en grammatica) en in lengte van de aangeboden teksten.

HOE LEZEN AANPAKKEN?

Een authentieke aanpak van leesvaardigheids oefeningen is een aanpak die lijkt op het lezen in realiteit. Dit houdt in dat het lezen altijd *gericht* is. Iemand heeft altijd een doel of een reden om te lezen. Deze redenen kunnen zijn: lezen om zich te informeren, om iets te doen, om iets te begrijpen.

Het leesdoel bepalen is dus van groot belang. De leerling zal de tekst met meer zelfvertrouwen benaderen indien dit voor hem duidelijk is. Hij zal zijn aandacht dan richten op de taak die hij moet uitvoeren, waardoor de leesactiviteit ook effectiever zal zijn. Daarom worden de opdrachten bij een leesbeurt vooraf gegeven.

Om een actieve, autonome en gemotiveerde lezer te worden moet de leerling expliciet getraind worden in leesstrategieën. Vanuit zijn leeservaringen in de moedertaal beheerst de leerling al een aantal strategieën, maar is hij zich niet steeds bewust van hun inzetbaarheid bij het lezen in de vreemde taal. Leerlingen blijven vaak steken bij woorden of zinnen die ze niet begrijpen en hebben dan vaak de neiging om af te haken, om hun motivatie te verliezen. Hier kan net aan verholpen worden door de leerlingen de juiste strategieën aan te reiken en deze met hen in te oefenen. De leraar heeft als doel de leerlingen in hun ontwikkeling naar zelfredzaamheid bij leesvaardigheid te begeleiden.

Voor het lezen

- Zoals voor luisteren gelden ook hier de volgende principes: de nieuwsgierigheid van de leerlingen prikkelen; gebruik maken van hun voorkennis; het leesdoel bepalen; duidelijke functionele leesopdrachten geven. Volgende vragen kunnen de leerling helpen hun leestaak efficiënt aan te

pakken: welk soort tekst is dit; voor wie is hij bestemd; wat verklappen de titel, de ondertitels, de illustraties, de lay-out over de mogelijke inhoud; wat weet ik al over deze inhoud?

Tijdens het lezen

- Begrijpend lezen gebeurt uiteraard in stilte. De leerlingen luidop een nieuwe tekst laten lezen bevordert geenszins het tekstbegrip. Integendeel, de aandacht van de leerling focust zich dan uitsluitend op de uitspraak, terwijl de medeleerlingen afgeleid worden door de vaak moeizaam uitgesproken woorden en zinnen.
- Oefen verschillende leesstrategieën in functie van het vooraf bepaalde leesdoel. Een tekst hoort niet steeds woord voor woord te worden gelezen. Er zijn verschillende manieren om de tekst te 'betreden', om de lectuur te oriënteren:
 - globaal lezen: de hoofdzaken uit een gelezen tekst halen;
 - selectief lezen: specifieke informatie uit de tekst halen;
 - intensief lezen: aandachtig lezen om de tekst helemaal te begrijpen;
 - focussen op transparante woorden, op bekende elementen in de leestekst;
 - gebruik maken van een woordenlijst om onbekende woorden op te zoeken.

Na het lezen

- Ook hier wordt de verworven kennis ingezet bij taaltaken gekoppeld aan de verschillende vaardigheden.

HOE LEESVAARDIGHEID OEFENEN EN EVALUEREN?

Mogelijke instrumenten zijn:

- eenvoudige open vragen over de tekstinhoud;
- combinatieoefeningen (matching);
- taalgerichte opdrachten: welke zin/paragraaf in de tekst omschrijft ... ?;
- meerkeuzevragen;
- juist-fout zinnen en eventueel de foute zin verbeteren;
- een 'leesschema' invullen;
- de tekst in de juiste volgorde zetten;
- uit een aantal titels (samenvattingen van de tekst) de best passende kiezen;
- een gatentekst vervolledigen.

Net zoals bij 'luisteren', mag men zich niet systematisch beperken tot detailvragen. Uiteraard is de vraagstelling bij evaluatie ook hier niet verschillend van de oefenopdrachten die de leerlingen in de klas hebben gekregen.

SPREKEN/MONDELINGE INTERACTIE

Het spreekt voor zich dat we de leerlingen zoveel mogelijk de gelegenheid moeten geven en zoveel mogelijk moeten aanmoedigen om de doeltaal te spreken. Dit betekent dat we niet enkel bij de lesgebonden spreekoefeningen, maar ook in de dagdagelijkse klassituaties het Engels/Frans hanteren als communicatiemiddel: begroeten, opdrachten geven, vragen stellen, afwezigheden opnemen, belonen, agenda invullen ... zijn steeds terugkerende handelingen waarbij de leerlingen heel snel ook zelf de vreemde taal kunnen hanteren.

Leerlingen zijn vaak bang om fouten te maken, we moeten dus zorgen voor een veilig leerklimaat, waar fouten maken mag en waar leerlingen zeer sterk gemotiveerd en ondersteund worden. Het is belangrijk om via korte mondelinge opdrachten leerlingen succeservaringen te bezorgen.

Door de jongeren aan te zetten om samen in de vreemde taal iets te doen, zal de spreektijd aanzienlijk toenemen.

WELKE OPDRACHTEN?

We focussen op korte functionele opdrachten die aansluiten bij de vakspecificiteit van de opleiding en die gebaseerd zijn op veelvuldig inzetbare standaarduitdrukkingen:

- interactie in de klas;
- telefoongesprekken;
- korte presentaties en mededelingen;
- minidialogen.

HOE SPREKEN EN MONDELINGE INTERACTIE INOEFENEN?

Het inoefenen van mondelinge interactie gebeurt het best door gebruik te maken van interactieve werkvormen, zoals groepswork, werken in duo's en rollenspel. Door te werken in kleine groepjes krijgen de leerlingen meer spreekkansen en worden spreekdurf en spreekbereidheid gestimuleerd. Het spreekt voor zich dat we hiertoe een passende klasorganisatie- en opstelling voorzien.

Om te evolueren naar meer zelfstandigheid moeten leerlingen bepaalde strategieën leren hanteren. De leraar moet deze aanbieden, ze doelmatig en expliciet inoefenen tot de leerling ze automatisch toepast.

Er hoort een geleidelijke opbouw te zijn: van reproductie van uitdrukkingen/voorbeeldzinnen tot de transfer ervan naar gelijkaardige praktische situaties.

De klasconversatie kan ingeoefend worden met behulp van klastaalposters die men aan de muur van de klas kan hangen. Het kan een vast ritueel zijn bij het begin van de les om deze klasgebonden uitdrukkingen samen in te oefenen.

Voor de opdracht

De leerlingen voorbereiden op hun opdracht kan aan de hand van een beluisterde of gelezen tekst. De leerlingen kunnen via gerichte luister-/leesopdrachten het onderwerp bepalen en focussen op de woorden en uitdrukkingen die ze zullen moeten inzetten. Het is uiterst belangrijk de leerlingen te wijzen op het gebruikte taalregister in het voorbeeld.

Tijdens de opdracht

Eerst worden de vaste uitdrukkingen en woorden gefixeerd en kunnen indien nodig ook inslijpoefeningen voorzien worden. Geleidelijk aan moeten leerlingen ertoe gebracht worden de woorden en uitdrukkingen in te zetten in andere contexten. Het juiste taalregister hanteren is een belangrijk aandachtspunt.

Leerlingen moeten ook gebruik kunnen maken van non-verbaal gedrag om te tonen dat ze iets niet begrijpen. Om de communicatie gaande te houden, om niet stil te vallen, zijn dit belangrijke technieken. Deze kunnen rechtstreeks ingeoefend worden via dialogen waarin mimiek, uitdrukkingen en vragen voorkomen die leerlingen kunnen aanwenden bij communicatiestoornissen. In een verdere fase kan er gewerkt worden aan de transfer van deze technieken in elke context van interactie. Ditzelfde geldt voor het beginnen, gaande houden en beëindigen van een gesprekje.

Na het spreken

Tijdens het reflecteren leren de leerlingen het gepaste taalregister inzetten afhankelijk van de context.

HOE SPREKEN/MONDELINGE INTERACTIE EVALUEREN?

De zorg voor correctheid is belangrijk, maar mag de spreekdurf niet afremmen. De correctie van fouten mag geen storend of demotiverend element worden voor de vlotheid van de communicatie. Het spontane spreken mag niet negatief beïnvloed worden door (herhaalde) onderbrekingen van de leraar. De leerling moet zich kunnen concentreren op de boodschap die hij wil overbrengen. Daarom is het aangewezen niet op elke fout te reageren en met de verbetering te wachten tot de leerling klaar is met spreken. Door de leerlingen erop te wijzen dat het maken van fouten een essentieel onderdeel is van het leerproces kan de leraar hun vrees om fouten te maken wegnemen en de spreekdurf van de leerlingen bevorderen.

De permanente evaluatie van de mondelinge vaardigheid gebeurt op basis van de systematische observatie van het taalgedrag van de leerlingen. De leraar noteert zijn bevindingen in zijn evaluatieschrift om op het einde van de rapportperiode een cijfer te koppelen aan de permanente evaluatie. De registratie ervan brengt voor de leraar heel wat organisatie met zich mee omdat hij deze moet inpassen in al de andere werkzaamheden tijdens het lesgebeuren. Bovendien moet hij erover waken dat de observatie met de daaraan verbonden evaluatie geen remmende invloed heeft op de spreekbereidheid en de spontaneïteit van de leerlingen.

Het is essentieel dat bij de evaluatie van de mondelinge vaardigheid vooraf bepaalde en aan de leerlingen meegedeelde criteria worden gehanteerd. Deze worden best uitgewerkt met de collega's talen binnen de opleiding zodat de evaluatiecriteria gelijkaardig zijn. Het gewicht en de keuze van elk criterium kan natuurlijk variëren naargelang de aard van de opdracht.

Volgende **parameters** kunnen gehanteerd worden.

- **Spreekdurf**
 - Leerlingen laten zich niet afremmen door hun vrees om fouten te maken.
 - Leerlingen hebben geen angst om te communiceren in de doeltaal.
- **Uitvoering van de opdracht**
 - Komt de boodschap over?
- **Vlotheid en interactie**
 - Gebruikt de leerling de taal op een vlotte en natuurlijke wijze?
(vloeiend?/aarzelend?/geremd? /veel onderbrekingen?)
 -
- **Uitspraak**
 - Klanken, intonatie, klemtoon, zinsmelodie.
- **Taalzorg**
 - Is de inhoud weergegeven in een taal die duidelijk en correct is?
 - In welke mate kan de leerling de reeds verworven kenniselementen correct gebruiken?
 - woordenschat (nauwkeurigheid, beperkte/brede waaier)

- grammatica (morfologische/syntactische nauwkeurigheid)
- Is de keuze van zinsbouw, woordenschat, uitdrukkingen aangepast aan de communicatiesituatie? (stijl, register ...)

Een goed evaluatierooster is hanteerbaar en dus niet te uitgebreid. Het is bedoeld als referentiekader en mag de evaluatie niet volgens een te strak patroon laten verlopen. Selecteer voor elk onderdeel een beperkt aantal aandachtspunten waarop bij de beoordeling gefocust wordt.

SCHRIJVEN

FUNCTIONELE EN LEVENSECHTE SCHRIJFTAKEN

Voorbeelden van mogelijke **schrijfvaardigheidsdoefeningen** zijn:

- een fiche invullen;
- een formele mail schrijven;
- een memo schrijven;
- een aankondiging schrijven (bv. van een evacuatieoefening).

Als leerlingen voor echte lezers schrijven (en niet uitsluitend voor de leraar-beoordelaar) voelen zij zich meer gemotiveerd om geconcentreerd hun schrijftaak uit te voeren. Elektronische correspondentie bijvoorbeeld biedt de mogelijkheid tot levensechte schriftelijke contacten. Het gebruik van ICT werkt voor schrijfopdrachten in het algemeen zeer motiverend.

HOE HET SCHRIJVEN OEFENEN?

Voor het schrijven

Vooraleer de leerlingen aan hun schrijftaak beginnen, moeten ze het schrijfdoel kennen en aan de hand van een duidelijk model aan de slag gaan. Leerlingen motiveren voor de schrijftaak is uiterst belangrijk.

Tijdens het schrijven

Een belangrijke strategie die leerlingen moeten kunnen aanwenden is het efficiënt opzoeken van woorden in woordenlijsten of woordenboeken. De leraar kan aan deze strategie werken door hiervoor specifieke opdrachten te voorzien en deze te koppelen aan schrijven. Zo kan hij bijvoorbeeld aan de leerlingen vragen verschillende soorten van schadegevallen op te zoeken in het kader van een in te vullen aangifteformulier. De leraar waakt erover dat de leerlingen effectief en correct gebruik maken van de aangeboden modellen en dat de leerlingen zorg besteden aan het correct kopiëren.

Na het schrijven

De leraar moet de leerlingen stimuleren om na het schrijven steeds de eigen tekst na te kijken. Hij kan hen hiertoe motiveren door het geschreven eindproduct te vergelijken met het model. Accuraatheid en nauwgezetheid zijn in deze studierichting belangrijk.

HOE SCHRIJFVAARDIGHEID EVALUEREN?

De gepaste lay-out hanteren, documenten nauwkeurig en volledig invullen, een juiste omschrijving geven, zonder fouten (over)schrijven vallen onder de evaluatiecriteria. Een verzorgd en leesbaar handschrift is een constant aandachtspunt.

AANBRENG VAN GRAMMATICA EN WOORDENSCHAT

TAALSTRUCTUREN EN GRAMMATICA

De leraar Engels/Frans moet uiteraard aandacht besteden aan taalstructuren, en dit in de brede zin van het woord: aandacht voor grammatica` maar ook voor taalregisters, herkenning van tekstsoorten en hun eigenheid, structuur en coherentie van een tekst ...

De studie van taalstructuren en dus ook van grammatica is **nooit een doel op zichzelf**. Zij zijn in de eerste plaats een functioneel hulpmiddel dat de communicatie ondersteunt. De functionele benadering van de grammatica vertrekt van een situatie waarbinnen de leerling de behoefte heeft om taal te begrijpen en te produceren. De leraar staat hem bij door lexicale en grammaticale hulp aan te reiken.

Toch zijn er een reeks verschijnselen in de taal die steeds terugkeren. Vele leerlingen voelen de behoefte om goed te begrijpen “waarom men zo iets zegt of schrijft”. Het **herkennen van regelmatig voorkomende verschijnselen** leidt tot een ruime toepasbaarheid in verschillende communicatieve situaties. Hieruit volgt dat het vaststellen en toepassen van een aantal regels, structuren en taalfenomenen zinvol is.

Het komt er dan op aan deze grammaticale fenomenen zoveel mogelijk op een communicatieve manier te presenteren en in te oefenen. De leraar volgt daarbij het best de **inductieve leerweg**: uitgaande van authentieke voorbeelden probeert hij de leerlingen de **systematiek** achter bepaalde taalverschijnselen te laten ontdekken. De toepassingen die hij daaraan koppelt stellen niet de grammaticale structuur op zich centraal, maar wel de situatie waarin de structuur wordt gebruikt. Deze benadering leidt dan uiteindelijk naar de formulering van grammaticaregels die zo eenvoudig en eenduidig mogelijk zijn (bv. in de vorm van formules of schema's met goede typevoorbeelden). Het kan niet echt de bedoeling zijn om een volledig lesuur vol te proppen met grammaticale theorie en weinig motiverende toepassingen.

AANBRENG WOORDENSCHAT

Efficiënte woordenschatverwerving kan slechts wanneer de koppeling van nieuwe woorden met een bestaand ‘netwerk’ een maximale kans krijgt. Dit gebeurt o.m. wanneer de woorden en uitdrukkingen **in context** aangeboden worden en wanneer de leerlingen er ‘**al doende**’ mee (blijven) omgaan.

Als nieuwe woordenschat wordt aangebracht in een leestekst, komt het erop aan het **leesplezier** van de leerlingen niet te bederven door uitvoerige woordverklaring. De leerlingen moeten ervan bewust gemaakt worden dat ze niet alle woorden moeten verstaan om een tekst te begrijpen. Zij moeten ook leren dat de betekenis van ongekende woorden kan afgeleid worden uit de **context**.

Om doeltreffend te luisteren en te lezen, worden de leerlingen erop getraind om zich hoofdzakelijk te richten op het **luister/leesdoel**, en ‘zich niet te laten afleiden door wat ze niet begrijpen’. Om de leervaardigheid voor woordenschat te ontwikkelen, moeten de leerlingen echter ook zelf leren ontdekken hoe woorden en uitdrukkingen functioneren zowel in hun beperkte zinscontext als in de ruimere context van de situatie of van het ‘verhaal’.

Leerlingen leren werken met **woordenboeken** (papieren en digitale versies) is een interessant hulpmiddel om hun autonome leervaardigheid te ontwikkelen. Het voordeel van elektronische woordenboeken is dat ze de mogelijkheid bieden om aan de leerlingen verschillende soorten gerichte zoekopdrachten te geven. Ze laten in de meeste gevallen ook de uitspraak horen en exploiteren links tussen foto's en woorden of hyperlinks binnen in de tekst. Bovendien kunnen via integratie met andere computertoepassingen woorden, definities en voorbeelden gekopieerd en geplakt worden in een document, en kunnen leerlingen hun woordenschatkennis zelfstandig toetsen (zie de sitografie in de virtuele klassen Engels en Frans)

DIFFERENTIËREN IN ALLERLEI VARIATIES

Klassen vormen zelden een homogene groep. Hierdoor is differentiatie een noodzaak.

DIFFERENTIATIE IN LEERINHOUDEN EN TAALTAKEN

Voor echt taalvaardigheidsonderwijs moeten leerlingen geconfronteerd worden met een gevarieerd taalaanbod en met haalbare en toch uitdagende taaltaken. Zo kan het zeer waardevol zijn een moeilijkere opdracht te verbinden met een tekst die eenvoudiger is en vice versa. Zwakkere leerlingen kan men meer tijd, meer ondersteuning, ... geven bij het uitvoeren van dezelfde basisopdrachten. Voor sterkere leerlingen kan men een langere tekst, of een meer uitdagende taalkaak voorzien.

DIFFERENTIATIE IN WERKVORMEN EN LEERACTIVITEITEN

Elke leerling heeft zijn eigen leerstijl⁷. Het is de unieke weg die elk individu volgt om informatie te verwerven en verwerken, de eigen manier om een leertaak of een probleem aan te pakken. Leerstijlen zijn het resultaat van een ontwikkeling in het leergedrag en als dusdanig veranderbaar. De leraar kan hierop inspelen door variatie te brengen in de interactie- en organisatievormen van zijn les. Op die manier motiveert hij de leerlingen en ondersteunt hij hen in het verwerven van een gevarieerd gamma aan strategieën. Veelvuldig gebruik maken van en regelmatig afwisselen tussen interactieve en individualiserende werkvormen zorgt ervoor dat elke leerling aan zijn trekken komt.

Ook de leraar heeft zijn eigen docerstijl. Hij moet de vaardigheid bezitten andere werkvormen en media in de klaspraktijk te gebruiken dan die welke aan zijn eigen voorkeuren beantwoorden.

DIFFERENTIATIE EN REMEDIËREN

We beogen steeds een maximaal rendement van elke individuele leerling. Differentiëren en remediëren horen dan ook bij de klaspraktijk. Het is belangrijk dat de leraar geïndividualiseerde feedback geeft en ook remediëringsoopdrachten op maat voorziet.

SAMENWERKING

Overleg met de collega's talen binnen de opleiding is essentieel om horizontale gelijkgerichtheid te verzekeren, jonge en beginnende collega's te ondersteunen en ervaren collega's te inspireren.

Gestructureerd overleg zorgt er bovendien voor dat de leerstofpakketten beter op elkaar aansluiten, hiaten of overlappings worden vermeden en gemotiveerde en gedragen keuzes worden gemaakt. Mogelijke onderwerpen zijn leermiddelen; aanpak; strategieën en attitudes; taalbeleid en vakspecifieke terminologie; minimale materiële vereisten; didactische vernieuwingen en multiplicatie (uitwisselen van informatie) van gevolgde nascholingen; evaluatie; ICT-integratie; remediëren.

Door samenwerking kunnen leraren hun eigen aanpak toetsen en bijsturen. Het is een essentieel onderdeel van het proces van zelfevaluatie en draagt bij tot de integrale kwaliteitszorg van een school.

⁷ Er bestaan heel wat testen om de leerstijl van de leerlingen te achterhalen. Consulteer hiervoor de virtuele klassen Engels en Frans.

DE TAALKLAS

Indien scholen een krachtige leeromgeving voor het onderwijs van vreemde talen willen creëren, dan zullen zij ernaar streven om voor iedere taal over een goed uitgeruste talenklas te beschikken. Een moderne taalklas is een **multifunctioneel communicatiecentrum** dat de leraar in staat stelt tijdens eenzelfde lestijd gevarieerde werkvormen te gebruiken. Dit veronderstelt ruimte, een flexibele klasopstelling en de aanwezigheid van alle noodzakelijke leermiddelen in de taalklas zelf (zie hoofdstuk 'Minimale materiële vereisten'). Als een leraar didactisch materiaal moet verhuizen van het ene lokaal naar het andere, werkt dat demotiverend. Het remt bovendien het gebruik ervan af.

Door haar **aankleding** moet de taalklas ook bijdragen tot het interculturele bewustzijn van de leerlingen en hen stimuleren om Frans of Engels te leren. Affiches, posters en andere visuele hulpmiddelen kunnen hiervoor worden aangewend.

OLC-ICT

HET OPEN LEERCENTRUM EN DE ICT-INTEGRATIE

Het gebruik van het open leercentrum (OLC) en de ICT-integratie past in de totale visie van de school op leren en op het werken aan de leervaardigheden van de leerlingen. De inzet en het gebruik van ICT en van het OLC zijn geen doel op zich maar een middel om het onderwijsleerproces te ondersteunen.

Door de snelle evolutie van de informatietechnologie volgen nieuwe ontwikkelingen in de maatschappij elkaar in hoog tempo op. Kennis en inzichten worden voortdurend verruimd. Er komt een enorme hoeveelheid informatie op ons af. De school zal de leerlingen moeten leren hier zinvol en veilig mee om te gaan.

Zelfstandig kunnen werken, in staat zijn eigen initiatieven te ontplooien en over het vermogen beschikken om nieuwe ideeën en oplossingen in samenwerking met anderen te ontwikkelen, zijn essentieel. Voor het onderwijs betekent dit een ingrijpende verschuiving: minder aandacht voor de passieve kennisoverdracht en meer aandacht voor de actieve kennisconstructie binnen de unieke ontwikkeling van elke leerling. Die benadering nodigt leraren en leerlingen uit om voortdurend met elkaar in dialoog te treden, omdat je de ander nodig hebt om te kunnen leren. Het traditionele beeld van onderwijs zal steeds meer verdwijnen en veranderen in een dynamische leeromgeving waar leerlingen in eigen tempo en in wisselende groepen onderwijs zullen volgen. Dergelijke leerprocessen worden bevorderd door gebruik te maken van het OLC en van ICT-integratie als onderdeel van deze rijke gedifferentieerde leeromgeving.

Het open leercentrum als krachtige leeromgeving

Een open leercentrum (OLC) is een ruimte waar leerlingen, individueel of in groep, zelfstandig, op hun eigen tempo en op hun eigen niveau kunnen leren, werken en oefenen.

Om een krachtige leeromgeving te zijn, is een open leercentrum

- uitgerust met voldoende didactische hulpmiddelen,
- ter beschikking van leerlingen op lesmomenten en daarbuiten,
- uitgerust in functie van leeractiviteiten met pedagogische ondersteuning.

In ideale omstandigheden zou de ganse school een open leercentrum kunnen zijn. In werkelijkheid kan in een school echter niet op elke plaats en op elk moment een dergelijke leeromgeving gewaarborgd worden. Daarom kiezen scholen ervoor om een aparte ruimte als OLC in te richten om zo de leemtes in te vullen.

Voor de meeste leeractiviteiten volstaat een klaslokaal of informaticalokaal. Wanneer is het echter nuttig om over een OLC te beschikken?

- Bij een gedifferentieerde aanpak waarbij verschillende leerlingen bezig zijn met verschillende leeractiviteiten, kan het klaslokaal op vlak van zowel ruimte als middelen niet meer als enige leeromgeving voldoen. Dit is zeker het geval bij begeleid zelfstandig leren, vakoverschrijdend leren, projectmatig werken ... Vermits leerlingen bij deze leeractiviteiten

een zekere vrijheid krijgen in het plannen, organiseren en realiseren van het leren, is de beschikbaarheid van extra ruimte en middelen soms noodzakelijk.

- Het leren van leerlingen beperkt zich niet tot de eigenlijke lestijden. Voor sommige opdrachten moeten zij beschikken over aangepaste leermiddelen buiten de eigenlijke lestijden. Niet iedereen heeft daar thuis de mogelijkheden voor. In functie van gelijke onderwijskansen, lijkt het zinvol dat een school ook momenten buiten de lessen voorziet waarop leerlingen van een OLC gebruik kunnen maken.

Om hieraan te voldoen, beschikt een OLC minimaal over volgende materiële mogelijkheden:

- ruim lokaal met een uitnodigende inrichting die een flexibele opstelling toelaat (bijv. eilandjes om in groep te werken);
- ICT: computers met internetverbinding, printmogelijkheid, oortjes, microfoons ...
- digitaal leerplatform waar alle leerlingen toegang toe hebben;
- materiaal waarvan de vakgroepen beslissen dat het moet aanwezig zijn om de leerlingen zelfstandig te laten werken/leren (software, papieren dragers ...) en dat bewaard wordt in een openkastsysteem;
- kranten en tijdschriften (digitaal of op papier).

In het ideale geval is er nog een bijkomende ruimte beschikbaar (liefst ook met ICT-mogelijkheden) die zowel kan gebruikt worden als 'stille' ruimte of juist omgekeerd om bijvoorbeeld leerlingen presentaties te laten oefenen (de grote ruimte is in dat geval de stille ruimte) of voor groepswerk (discussiemogelijkheid).

Op organisatorisch vlak is het van belang dat met het volgende rekening wordt gehouden:

- het OLC wordt bij voorkeur gebruikt voor werkvormen en activiteiten die niet in het vaklokaal kunnen gerealiseerd worden;
- het is belangrijk dat bij een leeractiviteit begeleiding voorzien wordt. Deze begeleiding kan zowel gebeuren door de actieve aanwezigheid van een leraar als ook 'van op afstand' door middel van gerichte opdrachten, stappenplannen, studietips ...;
- het OLC is toegankelijk buiten de lesuren (bijv. tijdens de middagpauze, een bepaalde periode voor en/of na de lesuren).

Voor het welslagen is het aan te bevelen dat een OLC-beheerder aangesteld wordt. Deze beheerder zorgt o.a. voor inchecken, bewaren van orde, beheer van het materiaal en praktische organisatie en wordt bijgestaan door een ICT-coördinator voor de technische aspecten.

Door het specifieke karakter van het OLC is deze ruimte bij uitstek geschikt voor de realisatie van de ICT-integratie binnen de vakken maar deze integratie mag zich niet enkel tot het OLC beperken.

ICT-integratie als middel voor kwaliteitsverbetering

Onder ICT-integratie verstaan we het gebruik van informatie- en communicatietechnologie ter ondersteuning van het leren.

ICT-integratie kan op volgende manieren gebeuren:

- **Zelfstandig oefenen in een leeromgeving**
Nadat leerlingen nieuwe leerinhouden verworven hebben, is het van belang dat ze voldoende mogelijkheden krijgen om te oefenen bijvoorbeeld d.m.v. specifieke pakketten. De meerwaarde van deze vorm van ICT-integratie kan bestaan uit: variatie in oefenvormen, differentiatie op het vlak van tempo en niveau, geïndividualiseerde feedback, mogelijkheden tot zelfevaluatie.
- **Zelfstandig leren in een leeromgeving**
Een mogelijke toepassing is nieuwe leerinhouden verwerven en verwerken, waarbij de leerkracht optreedt als coach van het leerproces (bijvoorbeeld in het open leercentrum). Een elektronische leeromgeving (ELO) biedt hiertoe een krachtige ondersteuning.
- **Creatief vormgeven**
Leerlingen worden uitgedaagd om creatief om te gaan met beelden, woorden en geluid. De leerlingen kunnen gebruik maken van de mogelijkheden die o.a. allerlei tekst-, beeld- en tekenprogramma's bieden.

- Opzoeken, verwerken en bewaren van informatie
Voor het opzoeken van informatie kunnen leerlingen gebruik maken van o.a. cd-roms, een ELO en het internet.
Verwerken van informatie houdt in dat de leerlingen kritisch uitmaken wat interessant is in het kader van hun opdracht en deze informatie gebruiken om hun opdracht uit te voeren.
De leerlingen kunnen de relevante informatie ordenen, weergeven en bewaren in een aangepaste vorm.
- Voorstellen van informatie aan anderen
Leerlingen kunnen informatie aan anderen meedelen of tonen met behulp van ICT-ondersteuning met tekst, beeld en/of geluid onder de vorm van bijvoorbeeld een presentatie, een website, een folder ...
- Veilig, verantwoord en doelmatig communiceren
Communiceren van informatie betekent dat leerlingen informatie kunnen opvragen of verstrekken aan derden. Dit kan via e-mail, internetfora, ELO, chat, blog ...
- Adequaat kiezen, reflecteren en bijsturen
De leerlingen ontwikkelen competenties om bij elk probleem verantwoorde keuzes te maken uit een scala van programma's, applicaties of instrumenten, al dan niet elektronisch. Daarom is het belangrijk dat zij ontdekken dat er meerdere valabele middelen zijn om hun opdracht uit te voeren. Door te reflecteren over de gebruikte middelen en door de bekomen resultaten te vergelijken, maken de leerlingen kennis met de verschillende eigenschappen en voor- en nadelen van de aangewende middelen (programma's, applicaties ...). Op basis hiervan kunnen ze hun keuzes bijsturen.

VOET

Wat en waarom?

Vakoverschrijdende eindtermen⁸ (VOET) zijn minimumdoelen die, in tegenstelling tot de vakgebonden eindtermen, niet specifiek behoren tot een vakgebied, maar door meerdere vakken en/of vakoverschrijdende onderwijsprojecten worden nagestreefd.

De VOET geven scholen de opdracht om jongeren te vormen tot de actieve burgers van morgen!

Zij moeten jongeren in staat stellen om die sleutelcompetenties te verwerven die een zinvolle bijdrage leveren aan het uitbouwen van een persoonlijk leven en aan de opbouw van de samenleving.

Het orderingskader van de VOET bestaat uit een samenhangend geheel dat deels globaal en deels per graad geformuleerd wordt.

Globaal:

- een **gemeenschappelijke stam** met 27 sleutelvaardigheden
Deze gemeenschappelijke stam is een opsomming van vrij algemeen geformuleerde eindtermen, los van elke context. Ze zijn toepasbaar in alle opvoedings- en onderwijsactiviteiten van de school. Ze kunnen, afhankelijk van de keuze van de school, in samenhang met alle andere vakgebonden of vakoverschrijdende eindtermen worden toegepast;
- **zeven** maatschappelijk relevante toepassingsgebieden of **contexten**:
 - **lichamelijke gezondheid en veiligheid,**
 - **mentale gezondheid,**
 - **sociorelationele ontwikkeling,**

⁸ In de eerste graad B-stroom spreekt men over vakoverschrijdende ontwikkelingsdoelen (VOOD). Aangezien zowel VOET als VOOD na te streven zijn, beperken we ons in de tekst tot de term VOET, waarbij we zowel naar het begrip vakoverschrijdende eindtermen als vakoverschrijdende ontwikkelingsdoelen verwijzen.

- **omgeving en duurzame ontwikkeling,**
- **politiek-juridische samenleving,**
- **socio-economische samenleving,**
- **socioculturele samenleving.**

Per graad:

- **leren leren,**
- **ICT** in de eerste graad,
- **technisch-technologische vorming** in de tweede en derde graad ASO.

Een zaak van het hele team

De VOET vormen een belangrijk onderdeel van de basisvorming van de leerlingen in het secundair onderwijs. Om een brede en harmonische basisvorming te waarborgen moeten de eindtermen van de gemeenschappelijke stam, contexten, leren leren, ICT en technisch-technologische vorming in hun samenhang behandeld worden. Het is de taak van het team om - vanuit een visie en een planning - vakgebonden en vakoverschrijdende eindtermen te combineren tot zinvolle gehelen voor de leerlingen.

Door de globale formulering krijgen scholen meer autonomie bij het werken aan de vakoverschrijdende eindtermen, waardoor de school meer mogelijkheden krijgt om het eigen pedagogisch project vorm te geven.

Het team zal keuzes en afspraken moeten maken over de VOET.

De globale formulering over de graden heen betekent niet dat alle eindtermen in alle graden moeten aan bod komen, dit zou een onbedoelde verzwaring van de inspanningsverplichting tot gevolg hebben. Bij het maken van de keuzes wordt verwacht dat elke graad in elke school een redelijke inspanning doet ten opzichte van het geheel van de VOET, rekening houdend met wat in de andere graden aan bod komt.

Doordat de VOET niet louter graadgebonden zijn, krijgt de school/scholengemeenschap de mogelijkheid om een leerlijn over de graden heen uit te werken.

MINIMALE MATERIËLE VEREISTEN⁹

Om dit leerplan in optimale omstandigheden te realiseren dient de school over de noodzakelijke **uitrusting en didactisch materiaal** te beschikken.

Dit houdt in:

- ruimte voor aankleding (posters, wandkaart, foto's, knipsels ...),
- bord, scherm,
- een degelijke geluidsinstallatie,
- tv en dvd-speler (vast of mobiel),
- geluids- en beelddragers,
- een aantal referentiewerken: woordenboeken, grammatica's ... (inclusief cd-rom's) (zie bibliografie op Smartschool),
- multimediacomputers met internetaansluiting,
- internetaansluiting.

Bij voorkeur in een vaklokaal met gemakkelijk verplaatsbaar meubilair om interactieve werkvormen mogelijk te maken.

⁹ Inzake veiligheid is de volgende wetgeving van toepassing:

- Codex
- ARAB
- AREI
- Vlarem.

Deze wetgeving bevat de technische voorschriften die in acht moeten genomen worden m.b.t.:

- de uitrusting en inrichting van de lokalen;
- de aankoop en het gebruik van toestellen, materiaal en materieel.

Zij schrijven voor dat:

- duidelijke Nederlandstalige handleidingen en een technisch dossier aanwezig moeten zijn;
- alle gebruikers de werkinstructies en onderhoudsvoorschriften dienen te kennen en correct kunnen toepassen;
- de collectieve veiligheidsvoorschriften nooit mogen gemanipuleerd worden;
- de persoonlijke beschermingsmiddelen aanwezig moeten zijn en gedragen worden, daar waar de wetgeving het vereist.

EVALUATIE

Aansluitend bij het algemene evaluatiebeleid van de school zullen de collega's talen hun visie m.b.t. evaluatie van het vak ontwikkelen waarbij men voor ogen houdt dat alle vaardigheden steeds evenwichtig geëvalueerd moeten worden.

De collega's talen binnen de opleiding kunnen onder meer over volgende items afspraken maken:

- de organisatie van de evaluatie;
- de criteria en hun gewichten;
- het instrumentarium voor proces- en productevaluatie;
- de communicatie met ouders en leerlingen, bijvoorbeeld via schriftelijke klasafspraken bij het begin van het schooljaar, via rapporteren van resultaten van evaluatie in de agenda, via vaststellende en remediërende commentaar op het rapport ...

ALGEMENE PRINCIPES

WAT EN WAAROM EVALUEREN?

Het doel van evalueren is meer dan het beoordelen van de leerling: diagnose, feedback en reflectie zijn in de hedendaagse evaluatiecultuur steeds belangrijker geworden. Dit betekent dat de sterke en zwakke punten van de leerling in kaart gebracht worden en dat zowel het leerproces van de leerling als het didactisch handelen van de leraar kunnen bijgestuurd worden. De betrokkenheid van de leerling is hierbij belangrijk: hij weet welke doelen moeten bereikt worden, hij leert aan de hand van feedback reflecteren over zijn eigen leerproces en hij kan zijn studieaanpak bijsturen. Evalueren en leren zijn dus onlosmakelijk met elkaar verbonden. Deze brede vorm van evalueren verhoogt daarenboven de motivatie van de leerling.

Het evalueren van kennis, vaardigheden en attitudes kan gebeuren na een afgeronde onderwijsperiode, maar ook voor - meting van de beginsituatie - en tijdens het onderwijsproces. Deze evaluatievormen dienen om voldoende evaluatiegegevens over het leerproces te verzamelen om zowel de vorderingen als de mate waarin de leerling alle leerplandoelstellingen realiseert, in kaart te brengen.

HET DOEL EN DE WEG ER NAARTOE

Een kwaliteitsvolle evaluatie bestaat steeds uit proces- en productevaluatie.

De productevaluatie gaat na in hoeverre *de leerplandoelstellingen* m.b.t. kennis en vaardigheden door de leerling bereikt zijn. Men beoordeelt dus na een afgeronde onderwijsperiode het resultaat van het onderwijs bij een bepaalde leerling (bijvoorbeeld via grotere toetsen, examens ...).

De procesevaluatie (via kleinere toetsen, oefeningen, observaties, reflectie ...) gaat na hoe het *leerproces* van de leerlingen verloopt. Ze geeft aan leraren de mogelijkheid om dit leerproces van dichtbij op te volgen en indien nodig bij te sturen of te differentiëren.

De doelgroep bepaalt het aandeel van beide componenten in de totale evaluatie. Voor deze leerlingen moet procesevaluatie een belangrijk gewicht in de evaluatie krijgen, mits die het uitgangspunt is voor gericht remediëren.

VERSCHILLENDE ACTOREN

De leraar speelt uiteraard een centrale rol in de evaluatie, maar ook de leerlingen kunnen een actieve inbreng hebben in het evaluatieproces. Deze leerling-betrokkenheid verhoogt sterk de motivatie en draagt bij tot het zelfverantwoordelijk leren. Evaluatie groeit naar zelfevaluatie. De leerlingen zullen

stilaan sterk genoeg worden om de eigen tekortkomingen te onderkennen zonder daarbij het gevoel van eigenwaarde te verliezen. We onderscheiden drie vormen:

- co-evaluatie: de leerling zelf, de medeleerlingen en de leraar evalueren samen;
- peerevaluatie: de leerlingen evalueren elkaar;
- zelfevaluatie: de leerlingen evalueren zichzelf.

Deze drie vormen hebben tot doel dat leerlingen inzicht verwerven in eigen leren en vooruitgang en hebben gemeen dat er telkens wordt gewerkt met duidelijke, vooraf bepaalde criteria. De leraar bepaalt deze criteria al dan niet in samenspraak met de leerlingen.

WAT IS GOEDE EVALUATIE?

Zoals gezegd dient evalueren om het leren te bevorderen en om na te gaan of de beoogde doelstellingen bereikt zijn. De gevarieerde evaluatie-instrumenten die we daartoe gebruiken moeten aan een aantal kwaliteiten en voorwaarden voldoen.

Validiteit		Meet ik de doelstellingen die ik wil meten? Komen de opdrachten overeen met de eerder onderwezen vaardigheden en kennis?
Objectiviteit	en	Beschikken de leerlingen over alle nodige informatie, zowel voor een degelijke voorbereiding als voor de concrete uitvoering van de evaluatietask? Zijn de leerlingen vertrouwd met de evaluatievorm en kennen zij vooraf de criteria, de puntenverdeling ...?
transparantie		Zijn de vragen ondubbelzinnig en nauwkeurig?
Authentiek		Is de opdracht in overeenstemming met taken in het werkelijke leven (uiteindelijk doel van de opgedane kennis en vaardigheden)?
Uitvoerbaarheid, efficiëntie		Is de opdracht de meest geschikte is om de beoogde doelstellingen te evalueren, levert ze de noodzakelijke informatie op, rekening houdend met tijd en beschikbare middelen?

WENKEN BIJ EVALUATIE

DAGELIJKS WERK

Zowel kennis, vaardigheden als vakattitudes bepalen de resultaten voor dagelijks werk. Om deze te evalueren kan de leraar o.m. volgende instrumenten gebruiken:

- toetsen (korte mondelinge of schriftelijke overhoringen, herhalingstoetsen);
- vaardigheidsgerichte opdrachten met evaluatielijsten;
- oefeningen in de klas ;
- projecten;
- observaties van inzet, klasactiviteit, orde, netheid en volledigheid van documenten en verbeteringen;
- bevraging over het leerproces (zelfevaluatie);
- resultaten van peerevaluatie.

De evaluatiegegevens kan men cijfermatig, met symbolen (+/-) en verbaal inventariseren. De vakgroep vertaalt de vakattitudes uit de leerplannen in enkele concreet waarneembare attitudegedragingen, die tijdens het leerproces kunnen geobserveerd worden door leerlingen en leraar.

Zo kan de leraar belangrijke conclusies trekken over:

- de studiehouding van zijn leerlingen;
- de prestaties en leervorderingen van zijn leerlingen;
- de resultaten van zijn eigen didactisch handelen.

EXAMENS

Examens zijn geen noodzaak om op een kwaliteitsvolle manier te evalueren.

Kiest de school voor examens dan zijn volgende punten belangrijk:

- examens houden een productevaluatie in van kennis en vaardigheden. Het is evident dat vaardigheidsevaluatie de hoofdmoot uitmaakt. Korte, realistische opdrachten waarin de vaardigheden moeten ingezet worden om tot een product te komen zijn aan te raden. Kennis ter ondersteuning van de taalvaardigheid (woordenschat, spraakkunst) zal functioneel bevraagd worden en niet in losse oefeningen;
- bij elk examen komen alle vaardigheden aan bod. De puntenverdeling tussen de communicatieve vaardigheden enerzijds en de verhouding tussen die vaardigheden en de evaluatie van de functionele kennis anderzijds behoren tot de bevoegdheid van de collega's talen binnen de opleiding die daarover overleg plegen en hun keuze motiveren;
- collega's talen binnen de opleiding toetsen hun inzichten en hun evaluatiecriteria onderling af en bouwen aldus een coherente evaluatiepraktijk uit;
- het is raadzaam dat de leerlingen **tijdig en duidelijk** over de wijze van examineren en evalueren ingelicht worden. Zowel voor het schriftelijk als voor het mondeling examen worden duidelijke afspraken gemaakt met de leerlingen i.v.m. de invulling, de evaluatiecriteria en het verloop van de proef;
- goed verbeterde evaluatiedocumenten hebben een pedagogische waarde. Foutenanalyse verheldert voor de leerlingen de behaalde resultaten, kan eventuele misverstanden vermijden en vormt, indien nodig, de basis voor een remediëringstraject.
- wie examens afneemt, houdt zich best aan de algemene regel: 'Examineer zoals u hebt lesgegeven'.

BIBLIOGRAFIE

U vindt een uitgebreide bibliografie en sitografie in de virtuele klassen Engels en Frans op smartschool.